

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

30.
29.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA
DE

LIBERTATE MENTIS
HUMANAE
ET
SUPREMI NUMINIS

QVAM

SVB PRAESIDIO

DN. IAC. GVILIELMI FEVERLINI

PHILOS. PRIMAE ET RATIONALIS P. P.

DOMINI PATRONI STVDIORVMQVE SVORVM

AMPLIFICATORIS AD CINERES VSQVE

DEVENERANDI

D. VIII FEBRVAR. A. R. S. CI^OIOCCXXX

PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI

SVBMITTIT

AVCTOR RESPONDENS

IEREMIAS FOCH AVGVSTANVS

THEOL. ET PHILOS. STVD.

ALTORFI NORIC.

TYPIS IOD. GVIL. KOHLESII ACAD. TYPOGR.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL: 773-936-3000
WWW.CHICAGO.EDU

DE
LIBERTATE MENTIS HVMA-
NAE ET SVPREMI NVMINIS
SECTIO I. ONTOLOGICA.

§. I. De originibus idearum in Ontologia evolvendis. §. II. Ex originibus discrimen Cause libere & naturalis conceptibus negativis, §. III. positivis deducitur. §. IV. vulgaris definitio libertatis rejicitur. §. V. oppositum libertatis Necessitas consideratur tam Coactionis, quam §. VI. Cohibitionis. §. VII. Necessitas moralis, §. VIII. Causam liberam & moralem unum idemque esse ostenditur.

§. I.

Quandoquidem de libertate mentis humanæ & supremi Numinis, argumento gravissimo, totiusque Philosophiæ practicæ præcipuo fulcro, Dissertationem speciminis instar conscribere bono cum DEO constitui; ante omnia necessarium videtur, ideas & terminos hic occurrentes Ontologica tractatione accuratius evolve-
re, sine qua ratiocinia Philosophica omni destituuntur fundamento. Quemadmodum vero in Ontologia præcipuus labor est, idearum universalium origines quærere in ideis individualibus, quas experientiâ interna & externa nanciscimur, ut faciles æque & perspicuæ, ac rebus conformes evadant*; ita hoc in argumento eo minus supervacanea videtur hæc opera, quo magis difficultates quædam & controversiæ, quæ id premunt, eandem efflagitant.

* vid. DN. PRAESIDIS Curs. Philos. eclect. Tab. IX. sub finem, it. XXVI. Reg. V.

§. II.

Quoties de libertate vel Dei vel hominis sermo est, toties de actione & intermissione actionis potissimum agitur, unde colligo, libertatis notionem cum notione causæ intime connexam esse, & quod abstracto nomine dicitur libertas, nihil aliud esse, quam quod in concreto vocatur causa libera. Consideremus ergo exempla causæ liberæ, & quæ illi opponitur, naturalis vel necessariæ, e.g. observo experientia interna, me velle emere librum hunc, quem etiam emo; disco per experientiam externam, Titium data opera librum comburere; sentio cum molestia, me ab alio validiore protrusum irruere in vicinum meum, eumque protrudere; video lapidem a Cajo dejectum capiti Titii infligere vulnus: comparatis inter se posterioribus exemplis duobus, deprehendo, in eo consentire, quod utrobique sit causa agens, (ego vicinum trudens, lapis capiti impingens,) sed ita, ut aliunde acta patiatur potius quam agat; sicut e contrario in duobus exemplis prioribus causæ occurrunt, ita agentes, ut actiones ipsarum passiones dici, aut externæ cuidam violentæ causæ adscribi nequeant. Iam abstractio, accedente oppositione, has nobis suppeditat ideas & definitiones universales: CAUSAM NATURALEM esse, cujus actio originem habet a vi externa & coactione alius agentis; LIBERAM, cujus actio non est a vi externa alius agentis, unde sequitur, LIBERTATEM, si abstracto vocabulo uti placet, esse immunitatem a vi externa alius agentis, quam SPONTANĒITATEM nonnulli appellant.* Ipsam autem hanc immunitatem vel opponi coactioni vel cohibitioni, vel etiam imperio, legi, metui poenarum, unde variæ libertatis, liberi, Causæ liberæ oriuntur divisiones, ex iis elucescet, quæ §. 6. & 7. de oppositis nostræ libertatis differemus.

* vid. GEORG. BERNH. BULFINGER in Dilucid. Philos. de Deo, anima humana, mundo, §. 302.

§. III.

Sicuti vero definitio Causæ liberæ, quam §. anteced. ex origine sua deduximus, negativa tantum est, ita iidem fontes hanc suggerunt notionem positivam, CAUSAM LIBERAM esse, quæ sua propria activitate agit, in hoc enim priora duo exempla inter se conveniunt, NATURALEM autem, quæ, quamvis respectu effectus agat, si tamen principium actionis quæritur, id non in se, sed a principio extraneo patiendi habet, id quod duo exempla posteriora docent. a) Definitionibus his obstare videntur *ἀντιματὰ*, e.g. horologium elatere interno agitatum, quæ principium motionum in se habent, neque tamen Causis liberis annumerari possunt. Non respondebo ex Phisicis ratiociniis, principium illius restitutionis, quæ elater movet rotulas horologii, extra eundem & totum horologium in aëre vel æthere esse quærendum; ideoque ab hac responsione abstineo, quod Ontologiæ fundamenta in experientia tantum collocanda esse edoctus sum b), sed collato hoc exemplo cum nostris duobus prioribus, per oppositionem deprehendimus, notioni Causæ liberæ adhuc inferendas esse cognitionem & volitionem, ut hæc emergat definitio CAUSAE LIBERAE, quæ sciens & volens propria activitate agit. c)

a) Ita etiam ARISTOTELES Ethic. Nicom. lib. III. cap. 1. definit *βίαιον*, violentum, *ὅτι ἢ ἀρχὴ ἐξ ἑωδου*, cujus principium extra est, *ἐκούσιον*, liberum, *ὅτι ἢ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ*, cujus principium in ipso (agente) est.

b) in DN. PRAESIDIS Aphorismis Ontologicis MS. Proleg. Cap. III. §. 17.

c) conf. III. LEIBNIZII Tentamen Theodiciæ §. 288. sqq. & §. 302.

§. IV.

Definiri alias solet libertas per facultatem, qua positivis omnibus ad agendum requisitis agere & non agere quis potest, (quam vocant libertatem contradictionis vel exerci-

exercitii) agere hoc, agere aliud, (quæ libertas dicitur contrarietatis vel specificationis)* Verum deductio nostra idearum ex suis originibus satis docuit, discerni & definiri posse Causam liberam sine nova hac relatione ad plures alias actiones vel omissiones actionum possibiles; ad hæc libere quis agere potest, etiamsi de eo non cogitet, se posse etiam non agere, vel alio modo agere; imò causa libera dicitur quandoque & dicenda est etiam ea, quæ omittere actionem vel aliter agere nequit, e. g. Angeli confirmati in bono, qui Deum super omnia amant. Ergo nimis angusta redditur libertatis definitio, quando libertas contradictionis & contrarietatis eidem inferuntur, (ne dicam, ita divisionem magis proferri, quam definitionem) multo potius Causa libera ita dividenda est, ut alia ne quidem cogitet de pluribus possibilibus contradictorie vel contrarie sibi invicem oppositis, alia cogitet de iisdem, & ex iisdem unum eligat:

* vid. HEBENSTREITII Philosophia prima Part. III. Sect. II. cap. 4. Thef. 13. & BVLFFINGERI Dilucid. §. 301.

§. V.

Quoniam vero opposita juxta se posita magis elucescunt, non incongruum nunc erit etiam de libertatis opposito, scilicet necessitate, verba quædam facere. Nihil vero hic nos morabitur Necessitas absoluta Metaphysica, quæ vel ad existentiam, vel ad coexistentiam refertur, quæ potissimum in integris propositionibus observatur, ubi inter Subjectum & Prædicatum tam arctus est nexus, ut contrarium sit impossibile, contradictorium & absurdum; nobis hic unice sermo est de CAUSA NECESSARIA, quæ vi oppositionis definienda est, inscia & aliunde acta agens. Huc pertinent corpora, quæ quando in motu sunt, & alia corpora movent, ipsa tamen ab alio corpore vel spiritu motum suum habere observamus
Quem,

Quemadmodum vero in ipsa hac efficacia volitionum & corporum in motu constitutorum, unde corpora conjuncta vel contigua alia moventur, nullam necessitatem absolutam & Metaphysicam Physici agnoscunt, sed liberrimas supremi Conditoris leges motui præscriptas optimis ratiociniis deprehendunt, unde Physica oritur necessitas, ita si eidem supremo Auctori placet quandoque recedere a legibus motus easdemque suspendere (qua in re consistit miraculum) e. g. ut ferrum natet super aqua, ut ignis vehementissimus res inflammationi maxime alias obnoxias non comburat, ut corpus in motu constitutum & alii minori vel leviori impactum hoc tamen non moveat, tantum abest, ut Philosophus impossibilitatem aliquam absolutam, Metaphysicam hic deprehendat, ut potius miraculorum possibilitatem a priori, ut ajunt, demonstret.

§. VI.

Necessitatem acutissimus LOCKIUS * distinxit in Necessitatem coactionis & cohibitionis. Illa cum necessitate causæ naturalis vel necessariæ exactissime convenit; hæc vero, quam definit impeditionem aut retardationem actionis, volitioni ejus contrariam, non tantum causæ liberæ sed etiam naturali vel necessariæ opponitur. Sicut enim homo alterum occidere volens, & gladium jam stringens ab interveniente tertio cohibetur & impeditur; ita etiam globus in motu constitutus ab occurrente globo alio impeditur, quo minus continuet motum, sed vel sistat vel aliorsum divergat. Præcipue vero contra LOCKIUM hic præmonendum est, cohibitionem, quando causæ liberæ adversatur, non obstare, quo minus illa causa sit libera existimanda, cum quoad actionem immanentem, volitionem, tum quoad initium actionis transcurrentis, cujus tantum tollitur consummatio.

* Lib. II. de Intell. Hum. cap. 21. §. 13.

§. VII.

§. VII.

NECESSARIO opponitur CONTINGENS, ideo sicut inter varias necessitatis species etiam causæ necessitas vel causa necessaria occurrit, ita oppositum ejus causa contingens non incongrue appellaretur; sed usitata non est hæc loquendi ratio: effectus tamen respectu causæ suæ contingens dici solet, * itemque liber, sicut etiam, quod a causa necessaria provenit, necessarium audit. Sed physica dicitur hæc necessitas: a qua differt MORALIS NECESSITAS, quæ causis liberis competit, ipsisque actiones nonnullas itemque omissiones facit hypothetice necessarias, si nimirum gratiam Imperantis obtinere, poenasque ejus evitare cupit, ubi novæ accedunt relationes, eædemque diversis ratiociniis moralibus innixæ, qua de causa in Ontologicis hæc ex professo tractari nequeunt. Hoc tamen adhuc observare liceat, actionem, quæ legibus neque præcepta neque prohibita est, sed permissa, liberam, licitam vocari, sicut ipse homo legibus & legislatori humano non subjectus, liber, sed hoc tantum respectu dicitur. Necessitas igitur moralis libertatem causæ liberæ tantum abest, ut tollat, ut potius eandem supponat; siquidem quod moraliter necessarium est, æque ac id, quod physice necessarium est, nonnisi hypothetice est necessarium, absolute autem contingens.

* vid. IAC. REVII Suarez repurgatus, Disp. XIX. & præcipue p. 12.

§. VIII.

Causa libera est unica causa, cui leges atque regulæ præscribi possunt, ad quas uti singulas actiones, ita mores etiam & consuetudines instituere atque dirigere debet; commodissime ergo Causa hæc diceretur MORALIS, sicuti scientia harum legum & regularum, Moraliter audit; & physica appellari posset Causa naturalis, siquidem de ea scientia Physica agitur. Quamvis vero non omnino in-

audire

audire

auditæ sint in Metaphysicis istæ vocum acceptiones, *a)* non tamen admodum receptæ sunt, sed insignis differentia a plerisque inter Causam physicam & naturalem, & inter liberam atque moralem statuitur *b)*, scilicet Causa Moralis apud fautores hujus discriminis ea dicitur, quæ immediate effectum non produxit, sed eum tamen instituit, atque ad eundem concurrat: e. g. qui per sicarios alteri necem intulit: Causa physica autem illa nominatur, quæ immediate effectum produxit, e. g. qui propria manu alterum peremit: physica hæc causa vel libera esse potest vel naturalis. Quemadmodum autem hæc interpretationis causa notari debent, ita nos concinne magis & perspicue loquemur, si Causam Moralem ceu Synonymon Causæ liberæ usurpabimus, eandemque in mediatam & immediatam dividemus, inter naturalem etiam & physicam causam nullum amplius admitemus discrimen. Ergo nunc demum cum PVFENDORFIO *c)* statuere possumus, *causam moralem nihil esse aliud, quam agens voluntarium, cui effectus imputatur aut imputandus est, ideo quod ejus auctor ex toto aut ex parte extiterit.*

a) HEBENSTREITIVS significationem hanc ampliorem appellat, & explicat in *Philos. Prim.* p. 744. atque SVAREZIVM ejusdem Patronum adducit.

b) e. g. a DAN. STAHLIO in *Tabulis Metaphys.* Tab. VI. & in *Compendio Metaphys.* Bredæ a. 1650. in 8. edito p. 154. & 162. PETR. MVSÆO in *Institut. Metaph.* cap. 13. & cap. 15. §. 15. sq.

c) de *Iure Naturæ & Gentium* lib. I. cap. 5. §. 3.

SECTIO II. NOOLOGICA.

§. I. probat, hominem esse causam liberam, non tamen corpus ejus, §. II. sed Mentem, quoad intellectiones quasdam, §. III. quoad volitiones omnes. §. IV. Lockii observatio laudatur. §. V. & VI. ejusdem objectiones refutantur. §. VII. indifferentiam æquilibrii quandoque adesse contra Leibnizium & Wolffium asseritur. §. VIII. objectio a determinatione ad mala solvitur.

§. I.

Hominem esse causam liberam non quidem, quoad omnia, quæ in ipso & ab ipso fiunt, sed quoad quædam, ipsa docet experientia, quæ §. 2. sect. I. libertatis ideam nobis suggestit. Nunc distinctius hæc considerabimus, & contra objectiones recentiorum quorundam Philosophorum admodum speciosas defendemus. Corpus nostrum non esse causam liberam motionum suarum, facili probabitur negotio: harum enim alix sunt voluntariæ, alix involuntariæ; in utrisque corpus est naturalis vel necessaria causa a vi externa dependens, hic a corporibus vel rebus aliis, illic a Mentis cum corpore conjunctæ auctoritate, quod posterius momentum interna quisque experientia sua tam certo edocetur, ut dubiis contrariis in gratiam Harmoniæ præstabilitæ excogitatis inde dimoveri nequeat. Mens autem humana cum in hisce actionibus, quæ transeuntés vel etiam imperatæ dicuntur, tum etiam in immanentibus vel elicitis, liberam se esse causam agnoscat.

§. II.

Quæ in mente nostra fiunt, in intellectiones & volitiones accurate dividuntur, de utrarumque ergo dispicemus libertate. Quod ad intellectiones, vel facultatem intelligendi h. e. intellectum attinet, sunt, qui omnem intellectui denegant libertatem, voluntati tantum libertatem

tatem assignantes, intellectum vero facultatem necessariam existimantes, quod non possit non evidentibus argumentis victas quasi manus dare. *a)* Verum huic opinioni duo opponimus momenta: alterum, cum nulla sit ignoti cupido, & voluntate id demum eligatur, quod intellectu bonum, odio habeatur, quod intellectu malum cognovimus *b)*, sublata intellectus libertate tolli etiam omnem voluntatis libertatem; alterum, argumenta evidentissima, quæ assensum videntur extorquere, tum demum assensum nancisci, quando a Mente examinata atque accurata deprehensa sunt, in quo Mens sane causam liberam se ostendit. Non tamen omnium omnino intellectionum Mens nostra est libera Causa, siquidem in idearum singularium & veritatum experimentalium singularium per experientiam internam & externam ipsi supeditatarum origine passive se habet, teste ipsissima interna experientia, imo quandoque contra voluntatem percipere & intelligere talia tenetur, ut Causæ naturalis notio in hisce casibus eidem applicari debeat. Ast in iudiciis axiomaticis & ratiociniis, itemque in ideis ex compositione, comparatione, oppositione, divisione, abstractione, multo magis autem ex iudicio & ratiocinio ortis, Mentem nostram esse liberum agens, interna etiam edocemur experientia.

a) e. g. ALARDVS VÆECK in Compendio Metaphysices Helmstadii edito a. 1620. in 8v. p. 90. ita scribit: *At intellectus neque quoad specificationem actuum, neque quoad exercitium liber est, imo ne quidem a coactione, si rem recte perpendas: objectum enim sive sit necessarium, sive contingens, intellectum, ut præbeat assensum, cogit: quia, quocunque vis argumentorum ducit, eo simpliciter accedit: ad quæ verba observandum duco, auctori, uti plerisque & fere omnibus hujus ætatis aliis Philosophis strictiorem placere libertatis significatum, quem Sect. I. §. 4. rejeci; deinde experientiam refragari Væeckio, quando optima argumenta assensu quorundam hominum sæpius destituuntur.*

- b) In tantum nobiscum sentit VÆECKIUS l. c. sequentibus verbis: *Nihilominus tamen intellectus origo & radix est libertatis; siquidem voluntas in nullum fertur objectum, neque potest, nisi ab intellectu antea fuerit cognitum.*

§. III.

Quod vero attinet ad volitiones, quibus, quod bonum nobis esse, hoc est, ad conservationem nostram, perfectionem vel delectationem facere cognoscimus, appetimus, & quod malum h. e. conservationi, perfectioni, delectationi nostræ contrarium videtur, aversamur, Mentem in iisdem liberam esse Causam, non tantum interna rursus discimus experientia, & ex eo, quod non possumus non imputare nobis, hoc est, ceu auctoribus adscribere, quæ voluimus, & ex voluntate fecimus, sed vel exinde satis elucescit, quod volitiones sequuntur judicia nostra, vel potius nihil aliud sunt, quam judicia nostra de rebus nobis vel bonis vel malis, judicia autem liberæ sunt Mentis actiones, quod §. antec. probatum dedit. Falluntur ergo, qui sanguini tantam tribuunt in Mentem nostram efficaciam, ut hæc non possit non velle objecta, ad quæ ab illo impellitur, quo ipso Mens nonnisi naturalis vel necessaria esset causa omnisque tolleretur Philosophia Moralis. Id vero in dubium vocari nequit, consuetudine & habitu libertatem Mentis in volitionibus, si non tollitur, admodum tamen impediri; sed primæ tamen actiones, quarum frequentiori repetitione consuetudo & habitus oriebantur, liberæ erant; deinde illæ etiam actiones, quæ ex consuetudine fiunt, non ab externa vi pendent, & denique contra consuetudinem etiam quandoque agimus, imo consuetudinem unam cum altera successu temporis permutamus.

§. IV.

Conferemus nunc IO. LOCKII Celeberrimi Angli doctrinas de Libertate, quæ lib. II. de Intellectu Humano, cap.

nulla est libertas, unde in sequentibus inter voluntarium
 distinguit & liberum, existimans voluntarium quid esse
 posse, quod tamen non est liberum, sed necessarium,
 id quod §. 10. inprimis ita probare conatur: „Suppo-
 „namus aliquem, quem arctus complexus est somnus,
 „ferri in cubiculum, in quo vir est, cujus consuetudine
 „conspectuque frui libenter vellet, eumque foribus obli-
 „gnatis ita conclusum teneri, ut penes ipsum non sit
 „exire: hic cum solutus somno gaudeat, se in optatum
 „adeo sodalem incidisse, & cum eo diutius morari quam
 „discedere præoptet, rogo, annon commoratio ista vo-
 „luntaria sit? nemo, arbitrator, inficias ibit, & tamen cum
 „fores occludantur, palam est, haud esse in ipsius pote-
 „state non manere, nec liberum ipsi esse exire.„ Aber-
 rat hic Lockius a statu controversiæ, quem tamen ipse
 sub finem §. 22. accurate proposuit his verbis: „Circa
 „hominis itaque libertatem ulterior hæc quæstio oritur,
 „utrum homo liber sit, quoad volitionem? atque hoc,
 „puto, illud est, quod versatur in controversia, cum quæ-
 „ritur, utrum voluntas sit libera?„ Ita formato Con-
 troversiæ statu, certissimum esse existimo, hominem
 hunc cum amico inclusum causam esse liberam hujus vo-
 litionis, qua libenter permanet in illo conclavi, ipsiusque
 mansionis, siquidem ne quidem conatur exire, diuque
 permanens esset, etiamsi exire posset. Sicuti vero nos,
 secundum definitionem causæ liberæ §. 4. Sect. I. propo-
 sitam, talem in exemplo proposito instituimus relatio-
 nem, cujus alterum correlatum est Mens hominis inclu-
 si, alterum volitio commorationis in Museo apud ami-
 cum, ipsaque commoratio, in quantum a volitione hac
 pendet, ubi negamus a vi quadam externa oriri illam vo-
 litionem, & affirmamus; Mentem scientem & volen-
 tem esse hujus actionis autorem; ita e contrario Lockius omni-

omnino aliam habet relationem, comparat corpus hominis inclusi cum repagulis & foribus obseratis, propter quæ exire homini non licet, adeoque, dum libertatem hic negat, aliam plane huic voci assignat significationem, a statu controversiæ recedit, logomachiam instituit, atque id cum primis negligit, quod supra Sect. I. §. 6. observavimus, cohibitionem, quæ locum hic habet, non tantum causæ liberæ, sed etiam naturali, & actionum utriusque consummationi opponi, libertatem autem causæ liberæ ipsa hac cohibitione neutiquam tolli. Præterea Lockio libertas est potentia agendi vel non agendi, quam nimis angustam esse definitionem §. 5. Sect. I. indicavimus; quamvis etiam posita hac definitione Lockio opponere possimus, posse hominem illum Museo cum amico inclusum æque lubenter ac patienter ibidem manere, quam ægre hanc inclusionem ferre, atque conari, quovis modo fores aperire sibi que exitum parare.

§. VI.

Sed observato etiam statu controversiæ, Lockius §. 23. sqq. negat, homini liberum esse velle aut non velle rem quampiam in potestate ipsius positam, ad cuius considerationem animum semel adjecit, ex hac ratione: Cum necesse sit, ut actio a voluntate ejus pendens, existat aut non existat, cumque existentia ejus, aut non existentia voluntatis determinationem aut electionem plane sequatur, non potest non velle actionis istius existentiam aut non existentiam, tenetur necessario horum alterutrum velle. e. g. Aut ambulare, aut non ambulare: Ergo respectu volitionis homo non est liber., Huic objectioni ut satisfaciamus, repetimus primum, Lockium hic deserere ideam libertatis & causæ liberæ, quæ in relatione Agentis ad hanc vel illam ipsius volitionem consistit, & rationem tantum habere actionis relatæ ad omif-

omissionem ejusdem æque possibilem, & illi contradictorie oppositam; deinde observamus, confundi ab ipso necessitatem disjunctivam eamque hypotheticam, ubi Mens, quando de ambulatione cogitat, non potest non ambulationem aut velle aut nolle, cum necessitate simplici; cum tamen non obstante illa necessitate disjunctiva & hypothetica Mens, quando ambulare vult, libere eandem velit, & homo libere ambulet, & si non vult ambulare, libere nolit ambulare, & homo libere non ambulet; uno verbo, Mens voluntatem determinet, quæ ipsa Lockii verba sunt §. 29. Tandem illud etiam addimus, cum vi oppositionis Lockio tum demum Mens esset libera quoad volitiones, si præter duo sibi contradictorie opposita tertium quid velle posset, hoc autem tertium impossibile absolute, minimeque cogitabile sit, Lockianam hanc libertatem esse impossibile quid, & vacuum omni sensu sonum.

§. VII.

ILLUSTRI LEIBNITIO & qui cum sequitur Celeberrimo VVOLFIO, uti multum lucis debet omnis Metaphysica, ita in hoc etiam argumento de libertate, multa ex ipsorum scriptis me didicisse, grata profiteor mente: unicum adhuc superest punctum, in quo dissentire a tantis Viris necessarium duco, nimirum indifferentia, quam vocant, æquilibrii *a*). Equidem non assentior Scholasticis, qui libertati hanc etiam tribuunt conditionem, ut absolute indifferentes simus, & æque ad utramque partem nos habeamus, deinde vero sine motivo alterum eligamus, alterum negligamus; quotidiana enim experientia innumera exempla contraria suppeditat: Verum sicut hi in eo a vero aberrant, quod semper fieri existiment, quod rarissime observatur; ita magnus Leibnizius in alterum videtur delapsus extremum, quando nunquam id fieri, &

& fieri non posse statuit, ut stet pro ratione voluntas. Exemplum Dn. Wolffii de duobus numis aureis sibi quoad nostram cognitionem simillimis, quorum alterum eo, quod vicinior nobis sit, & apprehensu facilior, alteri demum præferemus, ita inverte *b*), ut ponam, quod admodum est possibile, duos istos numos aureos etiam quoad vicinitatem meamque commoditatem esse inter se simillimos, mihi que non nisi unum eorum accipere esse permissum, ecquis dubitet, fieri posse, ut pro lubitu sine omni ratione alterum apprehendam, alterum missum faciam? Non quidem ignoro, Clarissimum RIEBOVIVM *c*) jam proposuisse hanc objectionem, & ad eandem respondisse, intentionem refutandi ipsum hoc dogma Leibnitio-Wolfianum, & quod alter numus prior a dextero oculo visus fuerit, motiva fore, cur alterum numum alteri præferam; ast in contrarium observo, primum, animum refutandi impellere quidem posse, ut unum horum numorum arripiam, cum vero refutatio æque procedat, si dexterum, quam si sinistrum arripio numum, nulla jam est ratio, cur dexterum sumserim, si mihi iste placuerit; deinde fieri etiam potest, ut simul uterque numus præcipue minor, eidem oculo, non nimis propinquo, conspiciendus præbeatur, & nihilominus alter pro lubitu arripiatur: adhæc quid obstat, quo minus illi, qui nihil unquam de doctrina illa & controversia Wolfiana audiverunt, ex numis secundum omnes modo indicatas aliasque circumstantias simillimis, unum sibi pro lubitu eligant? *d*)

a) v. LEIBNIZII Tentam. Theodicæ §. 302. & alibi & Epist. IV. ad Clarkium ab initio; WOLFFII Metaphys. §. 518. sq. & conf. BULFINGERI Dilucidationes §. 436. sqq.

b) ad ductum DN. PRAESIDIS in Observationibus Eclecticis ex Controversiis de Metaphysica Leibnitio-Wolfiana Specimine III. §. XI. not. *b*)

- c) *in der Fernern Erläuterung der vernünftigen Gedancken des Herrn Hof-Rath Wolfens von Gott, der Welt, und der Seele des Menschen §. 112.*
- d) conferri merentur, quæ BÆLIUS habet Diction. p. 702. in not. (c). ad art. Buridan, de asino Buridani, inter duos æqualissimos avenæ modios fame morituro, quod Spinoza Ethices Part. II. p. 89. affirmat, Bælius negat, duas indicans vias, quibus ex hisce æquilibrii retribus explicare se possit homo: altera præferret unum alteri, ideo, quod ita placet, & motivum, quod determinaret hominem non esset ex objecto; altera via esset fortis.

§. VIII.

Vnicum adhuc præferre liceat dubium, cujus solutio occasionem suppeditabit, libertatem mentis nostræ paulo plenius explicandi. Videntur homines, prouti hodie sunt, extra gratiam, naturalibus tantum viribus instructi, libertate in volitionibus carere, eo quod teste Scriptura S. non nisi malum volunt, adeoque ad mala determinati sunt. Verum observamus ante omnia, quando de libertate hominis disquiritur, ex una parte considerari debere singulos homines, ex altera vero singulas ipsorum volitiones & inde pendentibus corporis motiones, non autem genera universa actionum, quibus, interveniente nova relatione, aliæ bonæ dicuntur, aliæ malæ, & tum demum judicari posse de libertate hominis, quando actiones singulæ cum singulis suis causis conferuntur. Deinde cum maximum sit discrimen inter bonum naturale & morale, id quidem certissimum est, nos, quicquid volumus, velle ceu bonum naturale, h. e. ad conservationem, perfectionem, aut delectationem nostram pertinens, & quicquid nolumus, ceu malum naturale averfari, ita tamen, ut, quoad singulas actiones, non maneat tantum libertas, prout supra eandem definivimus, sed plerumque etiam reperiat libertas contradictionis
& CON-

& contrarietatis. Malum morale, uti in nova relatione actionis totius ad legem & voluntatem divinam, cui conformis illa non est, consistit, ita tum demum Philosophice cognoscere possemus, tantum malas esse hominis actiones, si singulas ejusdem actiones easque secundum omnes circumstantias bene cognitae cum voluntate divina conferre, eidemque contrarias reperire liceret; cum vero Scriptura S. Theologice nos certos reddat, omnes omnium hominum naturalium actiones tantum malas esse (ubi vero notandum in Scriptura S. perfectam in omnibus circumstantiis requiri bonitatem, & quicquid non fit ex fide, malis moralibus annumerari) ambagibus istis opus non est, libertas autem actionum ut inde labefactetur, tantum abest, ut potius stabiliatur, siquidem ceu peccata actualia homini imputari, atque puniri eadem divina revelatione docemur.

SECTIO III. THEOLOGICA.

DE LIBERTATE DEI.

§. 1. *Indicat, cur ultimo loco de libertate Dei agatur. §. 2. voluntatem. §. 3. libertatem Dei probat & explicat. §. 4. indifferentiam æquilibrii liberæ voluntati divine tribuit. §. 5. negatam a Spinoza libertatem divinam Atheismi arguit.*

§. I.

Libertatem supremi Numinis, æque ac alia ejusdem attributa, maximam partem cognoscimus, transferendo a rebus creatis, præcipue vero mente humana in Deum ideas attributorum, quæ primis de Deo conceptibus non refragantur, adhibitis hunc in finem tribus, ut ajunt, viis Causalitatis, Negationis & Eminentiæ, quarum illa ex effectibus causæ supremæ perfectiones colligimus, ista quic-

quid humanis perfectionibus imperfectionis adhæret, removemus, hac vero perfectiones ad summam, quem concipere possumus; gradum evêhimus. Hac etiam de causa sectioni nostræ de mentis libertate considerationem libertatis divinæ duximus postponendam.

§. II.

Voluntatem Deo assignandam esse, ex finibus rerum evidentissime constat, sive ex iisdem ipsam supremi Numinis existentiam firmissimo argumento demonstrari nobiscum tibi persuadeas, sive cum Celeberrimo WOLFIO eosdem, DEO aliunde demonstrato, demum cognosci arbitreris: plênior enim finis idea & notitiam & volitionem alicujus rei involvit. Cum vero quicquid nos homines volumus, ceu bonum vel conservans nos, vel perficiens, vel delectans velimus, & volitio bonorum conservantium Deum ac perficientium eundem; in Ente perfectissimo locum habere nequeat, sola restat volitio bonorum delectantium, quam, sed *ἡσυχασίας* intellectam, pro mentis nostræ imbecillitate Deo tribuere possumus. Sunt quidem Philosophi magni nominis; qui bonitatem absolutam Metaphysicam; voluntatis divinæ objectum statuendum esse existimant; sed hi sine fundamentò novam effingunt volitionem, cujus objectum non sit; uti in volitionibus hominum, relative bonum, adhæc bonitas absoluta est terminus vanus Platonicus; nihil aliud indicans, quam rem esse id quod est *a*), & si vel maxime multum tribueremus admodum receptæ illi definitioni bonitatis absolutæ, qua dicitur *conformitas rei cum voluntate divina b*), non tamen ideo Deus concipiendus esset aliquid velle, quod bonum sit, sed ideo bonum quid dicendum esset, quod Deus id voluerit.

a) V. DN. PRAESIDIS Cursus Philos. in ontologia Tab. 24. & conf. HEBENSTREITII Philos. Prim. p. 508.

b) e. g. in JOH. WEISSII compendio Metaphys. recognito p. 93.

§. III.

Libertatem supremo Numini tribuendam esse, vel ex volitione satis constaret, quam in homine etiam liberam esse supra demonstravimus. Sed alia etiam supersunt argumenta. Etenim Deum esse supremum conditorem, primam causam hominum aliarumque rerum, ipsa existentiae divinae argumenta evincunt; ex independentia ejus summas perfectiones, & inter has omnipotentiam cognoscimus: Causa autem prima & potentissima neque coactioni ulli, neque cohibitioni obnoxia esse potest, ergo est liberrima causa: Sicut Mens humana nonnullarum corporis conjuncti motionum (quæ voluntariæ ideo dicuntur) solo nutu, liberaque volitione auctor est; ita Deus sine omni limitatione, quæcunque vult, sola liberrima volitione, & perfectissima ratione efficit; uno verbo: velle Dei est facere. Quæcunque secundum divinam voluntatem producta sunt, contingentia sunt; existunt, sed possent etiam non existere; tales habent vires, cum alias etiam habere possint; præcipue in legibus motus nulla est necessitas: Ergo libertas contradictionis & contrarietatis Deo est tribuenda. Nemo est, qui leges Deo præscribere possit, leges divinæ hominibus datæ normæ divinarum actionum existimari nequeunt; Ergo etiam ab omni morali necessitate liberum est supremum Numen. Neque obstat libertati divinæ voluntas, quæ Deo adscribitur, naturalis, qua quædam non potest non velle, eo quod contrariari sibi ipsi nequit Ens perfectissimum, & perfectissima est perfectionum & decretorum divinorum harmonia, ex quo præsertim fonte leges divinæ naturales cognoscuntur; sicuti leges divinæ positivæ ad voluntatem Dei liberam referri debent: omne enim dubium ex arcta nimis libertatis definitione oritur, quam Sect. I. §. 4. confutavimus; accuratior autem definitio

ibidem stabilita docet, etiam illam causam esse liberam, quæ nequidem cogitat de pluribus possibilibus.

§. IV.

Indifferentiam æquilibrii, qua ex duobus objectis æqualissime bonis, alterum pro lubitu eligitur, quamque Sect. II. §. 7. homini, quamvis rarius, competere ostendimus, in Deo, & quidem frequentius, occurrere statuimus, non tantum propter vias causalitatis & eminentiæ, quas supra §. 1. descripsimus, sed hac præcipue de causa, quod apud homines motiva illa, quæ pleraque bona inæqualia faciunt, conservationem ipsorum & perfectionem respiciunt, bona autem conservantia & perficientia in Deo omnino cessant per §. 2. hujus sectionis. Non quidem ignoro, recentiores magni nominis Philosophos hancce diviniæ Voluntatis libertatem negare, atque arbitrari, neque Deum sine motivo velle, alterum alteri æquali præferentem sed majorem, e. g. hujus mundi perfectionem esse motivum cur Deus hunc præ aliis mundis possibilibus elegerit. In contrarium nunc id tantum urgeo ex §. 2. hujus sectionis, omni carere fundamento voluntatem, cujus objectum non sit relative bonum; absolute autem bonum, adeoque etiam id, quod in se est perfectum (respectu Dei enim nihil est extra ipsum, quo perfici magis possit) non esse objectum aut motivum alicujus volitionis. Ceterum, ne actum agere videar, PROVOCO ad DN. PRAESIDEM, qui fundamenta hujus sententiæ, Principia rationis sufficientis & identitatis indiscernibilium solide confutavit, c) & accurate observavit, in systemate Wolfiano, quamvis negetur consequens illud libertatis, quo sese exerit in æqualiter bonis, integram tamen esse libertatem Dei perfectissimam, nihilque detrahi omnipotentia diviniæ d).

c) in observat. Eccl. ex Controvers. de Metaphys. Leibnitio-
Wolfiana specim. I. §. 17. & specim. III. §. 13.

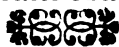
d) Specimine VI. §. 6. & 7.

§. V.

§. V.

Agnoscere libertatem Supremi Numinis adeo est necessarium, ut, qui eandem negat, Atheus directus existimari debeat, etiamsi verbis Deum existere, & Causam hujus universi esse, profiteatur. In hoc vero errore Atheismum SPINOZÆ maxime consistere arbitror, cum acuto æque ac pio Belgarum Medico BERNH. NIEUWENTYT, qui in egregio libro Belgica lingua conscripto, de recto usu contemplationis Mundi, ejusque Proœmio §. I. asserit, *Spinozam aliosque Atheos non quidem negasse ens æternum, sed unice contra hosce Atheos probandum esse, Ens hoc æternum esse sapiens, potens, benignum, secundum beneplacitum voluntatis suæ omnia propter certos fines fecisse, & adhuc gubernare*; in ipsius vero tractationis singulis fere paragraphis pro libertate Supremi Conditoris contra Spinozam & Spinozistas argumentatur. Ne vero injuriam videamur facere Spinozæ, sententiam ipsius paucis recensimus, & quantum per affectatam ipsius obscuritatem licet, explicabimus, eum etiam in finem, ut Atheus, etiam invitus, absurdis suis hypothefibus juxta veritates nostras evidentissimas positis, has illustrare, atque confirmare teneatur. Quamvis enim Spinoza Ethices Parte I. in Corollariis Propositionis XVI. Deum omnium rerum Causam efficientem & absolute causam primam nominet, & Propof. XVII. Deum ex solis suæ naturæ legibus, & a nemine coactum agere, atque Corollar. II. solum Deum esse causam liberam asserat, in his tamen Atheismum suum & fucum, quem lectori facere voluit, satis prodit, quod eodem Corollario II. Propof. XVII. Deum solum esse causam liberam inde probat, „quia solus ex sola suæ naturæ necessitate existit, & ex sola suæ naturæ necessitate agit; quod in Scholio ad hoc Corollar. refutare conatur illos, qui putant, Deum esse causam

„sam liberam, propterea quod potest, ut putant, efficere, ut
 „ea, quæ ex ejus natura sequi dixerat, h. e. quæ in ejus pote-
 „state sunt, non fiant, sive ut ab ipso non producantur; atq;
 „existimat, hoc idem esse, ac si dicerent, quod Deus potest
 „efficere, ut ex natura trianguli non sequatur, ejus tres an-
 „gulos æquales esse duobus rectis, sive ut ex data causa non
 „sequatur effectus, quod putat esse absurdum; quibus por-
 „ro in eodem Scholio addit, ad Dei naturam neque intel-
 „lectum, neq; voluntatem pertinere; quod Propos. XXIX.
 „negat, in rerum natura ullum dari contingens; quod Pro-
 „pos. XXXII. perhibet, Voluntatem non posse vocari cau-
 „sam liberam, sed tantum necessariam, unde Coroll. I. con-
 „cludit, Deum non operari ex libertate voluntatis; & de-
 „nique quod in Appendice Partis I. præcipue p. 36. omnes
 „causas finales, ceu humana figmenta, rejicit. Singula hæc
 accuratius consideranti obscurum esse nequit, Spinozæ
 Deum omnibus privatum esse libertatis requisitis, & mo-
 mentis; quæ §. 3. hujus Sectionis Deo tribuenda esse de-
 monstravimus, nisi quod immunitatem a coactione re-
 linquat, unde sequitur Spinozæ Deum nonnisi *duræ mater*
 aliquod esse, & Causam naturalem omni intellectu, vo-
 luntate & sapientia destitutam. Quemadmodum vero
 præcipuum errorum horum fundamentum esse debet
 definitio libertatis, quam Defin. VII. p. 2. his verbis propo-
 „suit: Ea res libera dicetur, quæ ex sola suæ naturæ necessi-
 „tate existit, & a se sola ad agendum determinatur: Neces-
 „saria autem, vel potius coacta, quæ ab alio determinatur
 „ad existendum, & operandum certa, ac determinata ra-
 „tione: ita, si definitioni huic opponentur, quæ de accurata
 libertatis idea supra Sect. I. proposuimus, detectum erit *argu-
 tor pseudæ*. Sed finem hic impono Dissertationi huic, sine fine
 laudaturus Supremum nostrum, eumque liberrimum,
 Potentissimum, Benighissimum, Sapientissimum,
 Justissimum Auctorem.

NOBILISSIMO
DOMINO RESPONDENTI AVCTORI
S. D.
P R A E S E S.

Sicut omnis Tua vita Academica, quam apud nos hucusque egisti, ob industriam Tuam morumque integritatem omnium bonorum laudem & approbationem est promerita, ita Tibi nunc cumprimis applaudo, quod Specimine aliquo Academico vires Tuas periclitari, & profectuum Tuorum reale testimonium edere constituisti, quod argumentum grave elegisti, idque interspersis observationibus minime vulgaribus, diligenter, modeste & accurate pertractasti; quod denique Dissertationem Tuam contra speciosas Commilitonum objectiones prudenter atque feliciter defendisti. Deum autem Fontem omnis Sapientiae demississime precor, velit studiis Tuis porro ex alto benedicere, ut in Illustris Patriae Tuae gloriam, Republicae Ecclesiasticae vel litterariae emolumentum, Tuaeque felicitatis praesidium largissimos ferant fructus.

Vale.

D

Du

Du zeigst / Geehrter Freund / durch Dein gelehrtes
 Schreiben /
 Wie hoch mans kan und soll in freyen Künsten treiben /
 Durch emsige Begierd / die klug und nützlich heist /
 Und uns die rechte Bahn zur wahren Klugheit weist :
 Du liebst die Wissenschaft / drum kan es Dir nicht fehlen /
 Daß Pallas Dich bald wird zu ihren Söhnen zehlen ;
 Fahr fort in Deinem Fleiß / gleichwie bisher geschehn /
 So muß es Dir allzeit nach Deinem Wünschen gehn.

Mit diesen geringen Zeilen wolte seinem
 Werthgeschätzten Herrn Landsmann
 zu seinem rühmlichst abgelegten Spe-
 cimine Academico aufsichtig Glück
 wünschen Dessen

Dienstgeflissener

Johann Sigmund Schöfflin / Theol. St. Oppon.

Dum Libertatem defendis, SVAVIS AMICE,
 Et scripti sensus reddere promptus ades :
 Quæ Tibi sint animi dotes, quæ munera, monstras,
 Applaudunt omnes ore animoque Tibi.
 Plausibus hisce lubens etiam mea gaudia jungo,
 Optans, ut studiis praemia digna feras.

*Hac qualiacunque Nobilissimo atque Doctissimo
 DN. AVCTORI RESPONDENTI,
 Amico suo & Contubernali gratissimo,
 cum voto omnigena prosperitatis gratu-
 labundus apponere voluit, debuit*

ANDREAS GOTTHELFF KYCK, Sulzbaco-Palatin.
 SS. Theol. Stud. Oppon.

Nulla

Nulla potest hominis bona vel scelerata vocari
Actio, quando aliquid forte coactus agit.
Sed qui sponte sua praestantia, summaque quaevis
Audent, laus illos, quam meruere, manet.
Hanc Tibi promeritam, FOCHI, nunc tribuo laudem,
Et precor, ut Tibimet fata secunda fluant.

PRAENOBILISSIMO atque DOCTISSIMO
 DN. AVTORI RESPONDENTI, AMI-
 CO SVAVISSIMO, de egregio erudi-
 tionis specimine ita gratulari voluit

IOANNES VDALRICVS Tresenreuter, Ezelvanga-
 Palatinus, Phil. & Theol. Stud. Oppon.

Steht der Menschen Freyheit vest / wie Du gründlich aus-
 geführt ;
 Ey / so stünde mir auch frey meine Freyheit selbst zu weisen :
 Wenn ich die Gelehrsamkeit / welche Dich für andern ziert /
 Wolte jezund frey heraus nach des Hergens Willkühr preisen ;
 Aber die Bescheidenheit / Deiner Tugend größter Schein /
 Zwinget meines Willens Krafft / schräncket meine Freyheit ein.
 Darum lob ich weiter nicht Deines Fleisses schönste Proben :
 Denn der Sachen Wichtigkeit wird sich und Dich selbst
 loben.

Dem Herrn AVTORI zu Ehren
 schreibe dieses

Deffen

getreuer Freund und
 Diener

Friederich Matthäus Lufft / Rüsselbaco-Noricus,
 Ministerii Candidatus.

D 2

Acti-

Activas qualis mentes, Numenque supremum
 Libertas deceat, DVLCIS AMICE, doces.
 Hinc Te, qui solers & strenuus ardua tractas,
 Virtutis meritum, gloria digna manet.

*Ita Nobilissimo Doctissimoque DN. RESPON-
 DENTI, Amico suo suavissimo, de spect-
 mine Academico gratulatur*

GEORG. VVACHTERS, Memmingensis.

Libertatis amor mortales detinet omnes,
Quam ne dura quidem tollere vincula queunt.
 Hæc Tu demonstras, FOCHI DOCTISSIME; latos
 Successus studiis apprecor ergo Tuis.

Prænobilissimo Doctissimoque DN. AVCTORI
 RESPONDENTI, Amico multis nomi-
 bus colendo, de Specimine Academico
 ita gratulatur

C. F. TRESSENREYTER, Phil. & Theol. Cult.

